

ALIJEVO OPISIVANJE STVARANJA ČOVJEKA

<"xml encoding="UTF-8?">

ALIJEVO OPISIVANJE STVARANJA ČOVJEKA

Imam Ali a.s. opisuje samo stvaranje čovjeka. Prije samog pristupa Imam Alijevom a.s. tumačenju osvrnut ćemo se na tumačenje same nauke i vidjeti šta ona nudi u tom smislu. U nauci o stvaranju čovjeka postoje dva prihvaćena mišljenja koja su prisutna.

1. Jedno je učenje usavršavanja (evolucije) koje je u 18. stoljeću predložio Lamarck a koje je u 19. stoljeću dodatno obrazložio Darwin i tako ojačao ovu teoriju.

2. Drugo učenje poznato je pod nazivom fiksizam. Za to učenje karakteristično je da stoji nasuprot učenju evolucije. Zastupnici ove teorije kažu da je svaka skupina bića imala sebi svojstveno stvaranje, tj. da je jedno biće stvarano iz drugog.

Prvo učenje (evolucija) sa svojom pojavom izazvalo je velike promjene u raznim učenjima tog doba, bilo vjerskim ili onima koja se nisu prvenstveno bavila vjerom. To je, samo po sebi, proizvelo mnoge diskusije. Šta je bio razlog tih velikih diskusija? Ova teorija podržava mišljenje da Ovaj svijet nema svog Prvog Ishodišta, Boga. Oni su dokazivanjem ove teorije porekli Boga. Osvrnut ćemo se ne nekoliko postavki ove teorije iz raznih uglova.

Ono što je karakteristično za teoriju evolucije jeste činjenica da ona još do danas nije u potpunosti jasna. Još uvijek je na nivou hipoteze i nije dokazana. Nema nikakve razlike između

nje i nekih drugih teorija koje su nedokazane ostale u knjigama. Jedini učinak koji je dala ova teorija jeste činjenica da je ustala protiv vjere. Razlog zašto ova teorija još nije dokazana jeste i to da njeni osnivači, Lamarck i Darwin, za nju isnose niz različitih dokaza. Oni se, kao argumenti, suprotstavljaju jedan drugom. Zapravo, ova teorija i nije toliko u suprotnosti s vjerom, kao što glasi općeprihvaćeno mišljenje. Neki vjerski mislioci govore da se ova teorija može koristiti u prilog vjere i za dokazivanje vjerskih istina.

Sam Darwin, jedan od osnivača ove teorije, u jednom pismu drugom naučniku kaže:

“Ja, koji sam osnivač ove teorije, vjerujem u Boga.”

Pogledajmo šta Kur'an kaže o stvaranju čovjeka i kako on stoji naspram učenja evolucije i fiksizma.

Kur'an pitanje stvaranja čovjeka razmatra u sedam sura i ove ajete možemo podijeliti na dvije grupe.

1. Jedna grupa ajeta govori o prvoj materiji stvaranja. Kur'an tvrdi da je to materija zemljanog porijekla:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

Mi smo, zaista, čovjeka od biti zemlje stvorili, zatim ga kao kap sjemena na sigurno mjesto stavili, pa onda kap sjemena ugruškom učinili, zatim od ugruška grudu mesa stvorili, te od grude mesa kosti napravili, a onda kosti mesom zaodjenuli, i poslije ga, kao drugo stvorenje, oživljujemo – pa neka je uzvišen Allah, Najljepši Stvoritelj!

Možemo zaključiti da ovaj ajet govori o općenitom stvaranju čovjeka, ne uzima se u obzir određeni identitet kao što je Adem a.s. Ajet obuhvaća stvaranje Adema i svih ostalih ljudi. Ajeti ove skupine ne podržavaju niti jednu od navedenih teorija (evoluciju i fik-sizam).

2. Drugi niz ajeta, i pored toga što se bavi pitanjem stvaranja čovjeka, ujedno navodi i druge zbilje. Na jednome mjestu navodi pitanje meleka i sedžde koju su oni trebali učiniti čovjeku:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ صَلْصَالٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ

I kad Gospodar tvoj reče melecima: “Ja će stvoriti čovjeka od ilovače, od blata ustajalog.”

Nakon što mu je Allah dž.š. udahnuo ruh, meleci su mu učinili sedždu, osim Iblisa. Vidimo da je čovjek stvoren od ustajalog blata i da je tek potom dobio ruh. Jasno je da ovaj ajet govorio

samo o stvaranju Adema a.s. jer njegovo potomstvo nije stvoreno na ova-kav način.

Na drugome mjestu Kur'an govori da je primjer Isaa a.s. poput primjera Adema a.s. Kako god Adem nije imao oca, ta-ko ni Isa nije imao oca. Kur'an je jasan kada govori da je čovjek stvoren isključivo od blata. Nijedno biće nije posredovalo prilikom stvaranja, kako to tvrde neke teorije. Pitanje evolucije ne možemo prihvatiti u slučaju Adema a.s. iako razna naučna dostignuća mogu biti ispravna, ali za neke druge oblasti. Samo učenje evolucije nije u suprotnosti s vjerom i a priori ne dokida Boga, a ono što je uzrokovalo da je evolucija iskorišćena protiv Boga jeste pogrešno tumačenje evolucije protiv Boga.

To je bilo gledište Kur'ana. Sada ćemo vidjeti šta kaže Staza rječitosti o ovom pitanju.

Faze u stvaranju Adema a. s.

O opisu stvaranja čovjeka u hutbi Imam Ali kaže:

“Uzvišeni je od zemlje grube i nježne, slatke i slane, uzeo ilovaču,”

Ovim Imam Ali a.s. želi ukazati da je Uzvišeni ilovaču, od koje je stvoren čovjek, sakupio sa različ-itih mjesta Zemlje; svi elementi koji postoje u Zemlji postoje i u čovjeku

– “Koji je utapao u vodu sve dok nije postala čista, te je mijesio vlaženjem sve dok nije postala ljepljiva.”

Vidimo da se proces događao u fazama. Prvo je skupljena zemlja, potom utapana u vodu dok nije postala homogena, a u drugoj fazi ona je vlažena dok nije postala ljepljiva.

Hutba se nastavlja:

“Od nje je izvajao lik s oblinama, spojevima, udovima i člancima.”

Ovim opisom jasno biva da je Bog u ovoj fazi stvorio jedno tijelo koje je sačinjeno iz različitih dijelova i povezano spojevima. Stvaranje tijela bilo je direktno iz ilovače.

“Očvršćivao ga je dok se nije ukrutio i otvrdnuo i dok nije postao suh i zvonak u vremenu određenom i trajanju znanom.”

To je bila posljednja faza u stvaranju tijela. Zatim nastupa udahnuće duše. Primjetit ćemo da i Imam Ali u ovoj hutbi govori o stvaranju na isti način kao i Kur'an, što, također, potvrđuje kako je Adem a.s. stvoren direktno iz ilovače. Ovaj govor Imama Alija a.s. potvrđuje učenje fiksizma.

“Onda je On u nj udahnuo od Duha Svog, na što je on poprimio oblik bića ljudskog s umom koji upravlja njime, razumom kojim se koristi, udovima koji mu služe...”

Kur'an koristi izraz: Uдахnuo je duh. Neki su tumačili ovaj čin udahnuća na sljedeći način: To je poput vatre koja se nije još rasplamsala, dok ljudi, s druge strane, pušu u tu vatru da bi poprimila mogućnost razvijanja. Tako je i u slučaju čovjeka. Korišćen je taj izraz da bi, nakon faze stvaranja čovjeka iz ilovače, udahnućem u njemu oživjeli potencijali i bio u mogućnosti da se razvija. Da vidimo kakve osobine ima čovjek kojem je udahnuta duša.

Čovjek ima um kojim se može koristiti, kako bi imao percepcije i imaginacije. Čovjek ima sposobnost razmišljanja. Postoji razlika između uma i misli. On posjeduje misli kojima se može okoristiti. Sama misao jedna je pojava o kojoj naučnici još uvijek nisu dali neku ozbiljniju analizu.

Može se postaviti i pitanje: Kako je moguće da naše ćelije proizvode misao, a ona nije materijalne prirode?

Pojava da nešto iz materijalnog proizvede nešto nematerijalno još uvijek je neobjašnjiva današnjoj nauci. Sljedeća važna osobina jeste da čovjek ima udove kojima se služi, posjeduje dijelove tijela koji mijenjaju njegov položaj, posjeduje razboritost koja luči istine od neistine, razlikuje okuse i mirise, boje i vrste.

Nakon ovih navedenih osobina, u hutbi se kaže:

“On je smjesa ilovače boja različitih, tvari vezivnih, oprečnosti razlazećih i svojstava raznovrsnih, kao što su toplina i hladnoća, mehkoća i tvrdoća.”

Ovdje Imam Ali a.s. govori o čovjekovim unutarnjim različitostima. Priroda čovjeka je različita, a razlog za to jesu različiti elementi koji čine jedno tijelo i utječu na prirodu čovjeka.

Čovjek u ulozi Božijeg namjesnika na Zemlji

Da bismo stekli jednu općenitu sliku o stvaranju čovjeka, osvrnut ćemo se na kur'anske ajete koji govore o tome:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُوهُ بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

A kada Gospodar tvoj reče melecima: “Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!” – oni rekoše: “Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv prolijevati? A mi Tebe veličamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, štujemo.” On reče: “Ja znam ono što vi ne znate.” I pouči On Adema svim imenima, a onda ih predoči melecima i reče: “Kažite Mi imena njihova, ako istinu govorite!”

Važno je naglasiti da je Allah dž.š. podučio Adema svim imenima.

Potom Kur'an nastavlja:

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَقُّ قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِ أَقْبَلَ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ الْغَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنَّا لِلْمَلَائِكَةِ مُشْفَعِينَ أَلَمْ تَكُنْ مِنَ الْكَافِرِينَ

Hvaljen neka si – rekoše oni – mi znamo samo ono čemu si nas Ti poučio; Ti si Sveznajući i Mudri.

O Ademe – reče On – kaži im ti imena njihova! I kad im on kaza imena njihova, Allah reče: Zar vam nisam rekao da samo Ja znam tajne Nebesa i Zemlje i da samo Ja znam ono što javno činite i ono što krijete!

A kada rekosmo melecima: Poklonite se Ademu! – oni se pokloniše, ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i posta nevjernik.

Razumijevanje ovoga kur'anskog kazivanja može nam pomoći i prilikom razumijevanja prvoga govora Imama Alija u Stazi rječitosti.

Prvo što možemo zapaziti ovdje jeste da je Allah dž.š. pozvao meleke da se s njima posavjetuje te se stoga postavlja pitanje: Zar On, uzvišeno je Njegovo ime, ima potrebu da se savjetuje s nekim. Ono što je sigurno jeste činjenica da Allah dž.š. nema potrebu da se savjetuje – pa ovdje nije o tome ni riječ.

Ovim je činom Allah dž.š. htio pripremiti meleke na činjenicu da od ovog trenutka neće više svi hvaliti i slaviti Boga, s obzirom na činjenicu da su dotada svi hvalili i slavili Boga. Bio je to događaj koji prije nije imao presedana, te je ovim činom Allah dž.š. htio pripremiti meleke na veliku vijest o stvaranju bića čiji posao nije bio samo ibadet. To novo biće imaće nešto što meleci nemaju, a to je slobodna volja. Drugi činilac koji ga ističe jeste posebno znanje o svim imenima ili tajnama. Šta su imena kojima je Allah dž.š. podučio Adema a. s?

Pretpostavimo li da su ta imena svakodnevne obične riječi, to samo po sebi ne bi dalo poseban položaj onome koji poznaje takvo šta. To što će meleci biti obavezni da učine sedždu Ademu nije iz razloga što Adem zna neke riječi, već je to zato što te riječi označavaju simboliku poznavanja zbilja i istina o stvaranju Kreacije. Pod imenima se podrazumijevaju zbilje Kreacije i u tome se slaže sva ulema svih islamskih pravaca. Kada kažemo zbilje Kreacije, da li se pod tim podrazumijevaju sve zbilje Kreacije ili samo jedan manji dio? Ajet kaže sljedeće:

“Podučio ga je svim imenima.” Međutim, Kur'an kaže: “I nije vam dato osim mali dio znanja.”

Kako razumjeti ovo dvoje?

Kada kažemo da je tinta učenjaka vrednija od krvi šehida, to je iz razloga što su oni (šehidi) sebe žrtvovali da bi vratili dug koji imaju prema ulemi.

Sami ašk (ljubav) u rječniku Kerbele ima jedno posebno mjesto. Ako čovjek osjeti da je pred njim zadužbina jednog učenja, on kao takav, s osjećajem duga prema ljudima koji su došli i zadužili ga nečim, s ljubavlju kreće da se oduži.

Vraćamo se na kur'ansku raspravu o dvama ajetima, naizgled kontradiktornim. Kakvo je objašnjenje za to? Ajet koji govori da je Allah dž.š. podučio Adema svim imenima Božijim

odnosi se na znanje stvaranja. Svijet stvaranja (halka) u odnosu na svijet zapovijedi (emra) nije ništa drugo nego jedna praška naspram pustinje. Osim što je Ademu dato sve znanje o stvaranju, to nije ništa do trunčica u odnosu na svijet zapovijedi (emra).

Ovo je jedan mogući odgovor na postavljeno pitanje, no ulema je dala i druge odgovore. U biti je najvažnija istina cijele Kreacije, Muhammed s.a.v.a. sa svojom porodicom.

Imamo predaju koja kaže: Najozbiljniji alimi poput Taba Tabaije na stanovištu su da znaju svih imena podrazumijeva znanje svih zbilja i iz svijeta halka i iz svijeta emra.

“Da nije tebe, o Poslaniče, Mi ne bismo stvorili cijelu Kreaciju.”

Prvo što je Allah dž.š. stvorio jeste Poslanikova svjetlost. Krajnji cilj stvaranja čovjeka jeste spoznaja, a koja je spoznaja najuzvišenija ako nije ona koja je najuzvišenija zbilja cijele Kreacije, spoznaja onoga što je veza između Boga i Kreacije – sam Poslanik.

Cijela kreacija stvorena je zato da bi čovjek stigao do savršenstva. Čovjek ne može stići do savršenstva osim pomoću Poslanika, njegova Ehli-bejta i njihovih znanja. Ako ne dostignemo savršenstvo, to je zbog našeg nepoznavanja Poslanika i Ehli-bejta. Možemo zaključiti da se, između ostalog, pod imenima kojima je podučen Adem a.s. podrazumijevaju Poslanik i Ehli-bejt kao najuzvišenije zbilje.